

Список використаних джерел

1. Белкин Р.С. Курс криминалистики: Учеб. пособие для вузов. – 3-е изд., дополненное / Рафаил Самуилович Белкин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. – 837 с.
2. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навч. посіб. / [Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов, А.В. Самодін та ін.] Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
3. Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях / В.Н. Хрусталёв, Р.Ю. Трубицын. СПб.: Питер, 2003. 208 с.
4. Криминалистическая характеристика преступных групп / Быков В. М. Ташкент: Высш. шк. МВД СССР, 1986. 70 с.
5. Вопросы использования специальных знаний на первоначальном этапе расследования краж / В.Л. Бурцацкий. *Криминалистика и судебная экспертиза*: Республік. межведом. сб. науч. и науч.-метод. работ. К.: Лыбидь, 1990. № 40. С. 52–56.

Шкуратенко Олена Володимирівна,
завідувачка кафедри історії держави та
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В СТАНОВЛЕННІ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Міжнародний захист прав людини здійснюється у багатьох сферах національного права. З позицій міжнародного права слід розглядати саме проголошення в документах ООН прав людини, як визначення можливості для всіх індивідів без будь-яких відмінностей діяти певною мірою в цілях користування політичними, матеріальними та духовними благами, навіть у разі, коли останнє не закріплене у національному праві.

В роботі ООН, поряд з системою питань по врегулюванню міжнародної безпеки та міжнародного миру, системою боротьби народів за право на самовизначення, було закладено систему розвитку поваги прав людини.

Згідно з положеннями Статуту ООН, загальну відповідальність за функціональну діяльність самої ООН, у тому числі й в області прав людини, та основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови та релігії, а також питань, які

стосуються координування співробітництва держав у рамках всієї системи ООН, несе Генеральна Асамблея ООН (ст. 13, 60 Статуту ООН).

Серед органів ГА ООН, що проводять конкретну практичну діяльність у соціальній і економічній областях, які стосуються прав людини, можна назвати ЮНІСЕФ і УВКБ. Разом з іншими державами Україна (УРСР) з початку діяльності ООН у сфері захисту прав людини обирається і бере активну участь у створенні та функціонуванні майже всіх її органів.

Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям (ЮНІСЕФ) було створено як тимчасовий орган ООН у 1946 р. (Резолюція 57(1) [1, с. 79–82], а з 1953 р., згідно з Резолюцією 802(VIII) від 6 грудня 1953 р., функціонує на постійній основі. Задачами фонду є співробітництво з урядами (особливо країн, що розвиваються) з метою забезпечення благополуччя дітей і підлітків.

Українська РСР 16 лютого 1946 р. була обрана членом Комітету у справах біженців і переміщених осіб (УВКБ). Комітет виробив важливі положення, що стосуються біженців і переміщених осіб, які й увійшли до Резолюції ГА ООН та інших міжнародних документів. Під поняттям «біженці» розумілися жертви нацистського чи фашистського режимів, жертви переслідувань з мотивів расового, релігійного чи національного характеру, що суперечить принципам ООН. Як «переміщені особи» розглядалися особи, які в результаті дій влади були виселені з країни їх громадянства з расових, релігійних чи політичних міркувань [1, с. 93]. Слід зазначити, що повноваження цього органу зводились не лише до забезпечення міжнародного захисту прав і свобод біженців та переміщених осіб шляхом співпраці з урядами відповідних держав, а й до практичного вирішення проблем названих осіб.

Ще одним із головних органів, Економічною і Соціальною Радою (ЕКОСОП), забезпечується відповідальність за виконання функцій Організації у сфері міжнародного економічного і соціального співробітництва, у тому числі й в області прав людини (ст. 60 Статуту ООН).

Згідно зі ст. 68 Статуту ООН Раді було надано право створити окрему функціональну Комісію ООН з прав людини. У Резолюції ЕКОСОП (9/II) від 21 червня 1946 р. зазначалось, що, виконуючи передбачені Статутом ООН обов'язки заохочення загальної поваги і додержання прав людини та основних свобод для всіх, без різниці раси, статі, мови чи релігії, і маючи потребу у висновках та допомозі при виконанні цих обов'язків,

утворюється Комісія ООН з прав людини. До компетенції Комісії ООН з прав людини входили подання пропозицій, рекомендацій і доповідей відносно міжнародної поваги до прав людини, розробка проектів міжнародних декларацій, конвенцій, рекомендацій стосовно прав людини. Великі повноваження Комісії надавались у сфері вивчення правових питань у галузі освіти, медицини та науки [2, с. 31–33].

До складу Комісії ООН з прав людини, згідно з постановою, ухваленою у 1946 р., увійшли по одному представнику від кожної з 18 країн-членів Організації, обраних Радою. В число перших була обрана й УРСР. Представником від України в Комісії з прав людини став В.П. Коваленко.

У 1946 р. представники української делегації також брали активну участь у створенні ще однієї з важливих ланок у системі ООН з прав людини – Комісії ООН з питань становища жінок. Комісія мала на меті підготовку проектів міжнародно-правових актів, розроблення рекомендацій в цілях сприяння здійсненню прав жінок у політичній, економічній, соціальній і просвітницькій сферах.

Працюючи в Комісії з прав людини, українські дипломати зробили вагомий внесок у розробку і прийняття Загальної декларації прав людини. Українська делегація вказала на «відсутність визнання суверенних прав та інтересів держав, права на самовизначення народів та націй, принципу повного рівноправ'я, незалежно від раси, оскільки людина є частиною колективу, що здійснює це право» [3, с. 91]. Цілком логічно, що цей перелік прав і свобод, які підлягають загальному дотриманню, втілюється у Загальній декларації прав і свобод людини, проголошеній III сесією ГА ООН 10 грудня 1948 р.

Загальна декларація прав людини стала основою для ухвалення конвенцій і декларацій з різних аспектів прав людини, її положення увійшли до конституційних законів держав, стали вагомим чинником у національній законотворчості. При цьому, СРСР не сприйняв Загальну декларацію, а регулювання сфери захисту прав і свобод людини та громадянина було віднесено до загальносоюзної компетенції. На території УРСР положення Загальної декларації залишалися тільки декларативними, і лише після проголошення незалежності у 1991 р. набули реальних та практичних обрисів у законодавстві України.

У 50-х рр., з розширенням зовнішньополітичних можливостей, УРСР бере активну участь у роботі Комісії ООН з прав людини та долучається до підписання важливих договорів,

угод і конвенцій, вироблених міжнародною спільнотою у сфері захисту прав і свобод людини. З метою забезпечення загального та ефективного визнання та додержання прав і свобод людини, що визначені в Загальній декларації прав людини, уряди європейських країн, у тому числі й УРСР, 4 листопада 1950 р. прийняли Європейську Конвенцію з прав людини. Але, незважаючи на те, що Конвенцію ще тоді було підписано урядом Української РСР, лише після утворення незалежності держави, 17 липня 1997 р., Верховна Рада України ратифікувала цей міжнародний документ [4].

У 1954 р. Урядом Української РСР було ратифіковано ще ряд важливих документів із захисту прав і свобод людини. Це Конвенції з політичних прав жінок, про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами, прийняті ГА ООН у грудні 1949 р.

УРСР, яка була на той час незмінним членом Комісії з прав людини, брала участь в опрацюванні Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р.

На XIII сесії Комісії ООН з прав людини, яка проходила у березні 1957 р., українська делегація на чолі з П.П. Михайленком брала активну участь у роботі Комісії з прав людини, де розроблялись положення Конвенції про громадянство заміжньої жінки [5, с. 3]. Конвенцію було ухвалено та відкрито для підписання, і Верховна Рада УРСР ратифікувала її у вересні 1958 р.

В Раді були порушені й питання щодо запобігання злочинності та поведження зі злочинцями, які розглядалися в рамках додержання прав та основних свобод людини на міжурядовому рівні, де брала участь й Українська РСР. У подальшому проблема була розглянута Першим Конгресом ООН з питань запобігання злочинності та поведження зі злочинцями, у роботі якого брала участь й Українська РСР.

Делегація УРСР брала активну участь у роботі другого лондонського Конгресу із запобігання злочинності та поведження зі злочинцями, який відбувся у серпні 1960 р. УРСР була в числі запрошених та брала активну участь у семінарі на тему «Захист прав людини в кримінальному процесі», який було скликано у Відні 1960 р. До Семінару були підготовлені доповіді з питань законодавства та практики в УРСР стосовно захисту в кримінальному процесі прав людини.

З 1960 р., виходячи з міжнародних багатосторонніх договорів про наркотичні засоби, УРСР надає відповіді на

запитання, розроблені у відповідності до прохання ЕКОСОП (Резолюція 770С/XXX), щодо випадків незаконного обігу наркотиків у країні.

На XV сесії ГА ООН у 1966 р. українська делегація була запрошена на вироблення проекту Пакту про громадянські та політичні права людини, де нею було внесено ряд поправок до ст. 15 проекту [6, с. 65]. У грудні 1966 р. ГА ООН остаточно прийняла і відкрила для підписання, ратифікації та приєднання юридично обов'язковий Міжнародний пакт про громадянські та політичні права людини, де пункт 1 ст. 1 зазначав, що «усі народи мають право на самовизначення. За силою цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток». Урядом Української РСР Міжнародний пакт про громадянські та політичні права людини був ратифікований лише 19 жовтня 1973 р.

Відзначаючи активну позицію української делегації щодо захисту прав і свобод людини на міжнародній арені, зазначимо, що саме в Україні свобода та права людини довгий час були абстрактним поняттям. Усвідомлення самостійності особи і притаманності їй свободи відбувалося з величезними труднощами. Саме всі сили народу йшли на виборювання права, на існування як етносу, особливої мовно-культурної спільності, а інтереси особи в країні постійно приносилися в жертву інтересам громадян... Лише на рубежі 50–60-х рр. в Україні серед окремих представників розпочинається усвідомлення того, що через універсальну ідею права та свободи людини мають бути втілені у новий світовий контекст.

Інтеграція Української РСР у світове співтовариство була вагомим фактором, що обумовлював подальші тенденції розвитку національного права та набуття практичних обрисів у законодавстві України після проголошення незалежності 1991 р.

Список використаних джерел

1. Объединенные Нации. Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на второй части Первой Сессии с 23 октября по 15 декабря 1946 г. Лейк Соксес, Нью-Йорк: ООН, 1947. – 150 с.

2. Объединенные Нации. Резолюции, принятые Экономическим и Социальным Советом на Второй сессии с 25 мая по 21 июня 1946 г. Нью-Йорк: ООН, 1946. 35 с.

3. Резолюция 257(III): Постоянные миссии при ООН // Объединенные Нации. Резолюции, принятые Генеральной

Ассамблеей на первой части третьей сессии. 21 сентября – 12 декабря 1948 г. Палэ де Шайо, Париж: ООН, 1949. 93 с.

4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2,4,7 та 11 Конвенції». *Голос України*. 1997. 24 лип.

5. Повноваження, видані Радою Міністрів від імені уряду МЗС УРСР 1957 р. – ІАУ МЗС України, ф. Основний, спр. 645, 14 арк.

6. Протоколи, стенограми та план засідань Комісії в закордонних справах 5-го скликання, обраної 15 квітня 1959 р. (20 вересня – 20 грудня 1960 р.). ЦДАВО України, ф. 1, оп. 22, спр. 19, 197 с.

Юрченко-Шеховцова Тетяна Іванівна,
науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем психологічного
забезпечення та психофізіологічних
досліджень навчально-наукового
інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук

ЮРИДИЧНА ОСВІТА – ПІДґРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Правосвідомість працівника поліції – це складна, інтегративна особистісно-професійна риса, яка є сукупністю знань законодавства, уявлень про правові явища, правових переконань і суб'єктивних вимог до права, що відображає ставлення поліцейського до правової дійсності, визначає готовність до діяльності ціннісного правового спрямування. В умовах розбудови правової держави підвищуються вимоги до рівня правосвідомості працівників поліції. Відповідно до цієї тенденції, актуалізується необхідність постійного підвищення, розвитку й удосконалення правосвідомості поліцейського в сучасних умовах.

Постійне застосування норм права в повсякденній діяльності стає фундаментом для формування професійної правосвідомості поліцейських. З іншого боку, правосвідомість є результатом відображення чинних правових норм і принципів права, правового порядку, правової діяльності держави та правоохоронних органів, правової поведінки громадян.